

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛДНЕМ

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринка ч. 10, II. пов.
Конто нощ. шедя 143.322.
Адреса для телеграм:
— „Діло“, Львів —
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в край 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словаччині 30 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГолошень
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Перед зїздом українського учительства.

Загальні збори станового т-ва „Взаїмна Поміч українського учительства“, що відбудуться у Львові в понеділок у великій залі Народного Дому, вже здавна мають характер річного зїзду українських робітників на освітній ниві. З найдавніших закутін краю прибуде наше вчителство до Львова, щоби переглянути свої сили, застановитися над пройденим шляхом і намітити план праці на найближчий рік. Та при обговорюванні всяких своїх чисто станових справ мусять учасники нарад торкнутися не лише правно-службових відносин українського вчителства, але — в меншій мірі — застановитися також над загальним положенням українського народу під теперішню хвилю.

Розглядаючи поодинокі точки своїх правно-службових відносин, матиме українське вчителство змогу (по раз восьмий від 1920 року) твердити на свійому зїзді: що воно — як невіддільна частина, як один з органів нації мусить разом з нею перебувати всі болі та горе; що польська політика у відношенні до цілого нашого народу мусіла знайти зокрема приноровлення і до такого відповідального та поважного стану в народі, як українське вчителство; що наше становище під многими оглядами нині значно гірше як було тому кілька літ. З цього випливають і такі карти учительської дійсності, як рішуче неприйняття до вчительської служби на терені Сх. Галичини українських кандидатів учительського звання. Розглядаючи це все, мусить наше вчителство дійти до висновку, що його існування є нині дуже поважно загрожено.

На ніщо не здалися сотки меморіалів, рефератів, прохань і письменних представлень в справі нестерпних правно-службових відносин, що їх предскадало вчителство шкільній краєвій і центральній владі. Ні нащо пішло безліч інтервенцій учительських представників в президії і у поодиноких референтів шкільної львівської кураторії. Шкільна влада й далі не переносить на захід, других передчасно на емеритуру. А що свіжих українських сил не приймає, спричинює це впадаючий в вічі дуже помітний спадок скількості і якості українського вчителства. Нічого дивного, що українське вчителство приймає на своїх зїздах і повітових зібраннях резолюції із закликом до цілої нашої суспільності зайнятися його долею.

Український національний табор все живо займався як справами української школи, так і справами українського учительства. В цілому нарад майже або виключно в шкільних справах. Зокрема виборчий сезон використав національний табор також для боротьби за українську школу і учителя. На референтів масових віч і зборів наложено особливий обов'язок порушувати обширніше — при нагоді виголошування політичних рефератів — положення української школи і рішучого вчителства. Ви-

пустив кілька публікацій в українській та інших мовах з представленим невідрадного положення української школи та її учительства. Національна преса реагує постійно на всі прояви надужити у шкільній діяльності з боку правлячих чинників. Все це разом взяте мало хіба такий успіх, що припинило в деякій мірі цілковиту ліквідацію українського вчителства в нашому краю.

Учителство нарікає на українське громадянство і на політичні партії, які — мовляв — не хотять відповідно обороняти його прав як українського учителя і громадянина. Чи слушно?

Іригадаймо собі масовий зрив нашої суспільності весною 1925 р. при перевороті шкільного плекбиспиту. До боротьби за свою школу стануло наше громадянство одною великою лавою. Та ми не тільки не вратували наших шкіл, не тільки нових не добули, але навпаки стратили багато з того, що мали. А по невдалому зриві тяжко опісля викликати другу масову акцію.

Деякі наші політичні партії замість обороняти в своїх органах українську школу і учительство, замість звернути своє вістря проти дійсних винуватців нашого лиха, зуживають свою енергію виключно на поборювання українського національного табору. Але як фатально відбивається це на нашій політичній силі, свідчить хочби притаена радість польської преси, яка аж захлипується з радости, реферує напр. перебіг загальних зборів Т-ва „Просвіта“ в грудні м. року.

Правильний і доцільний розвиток станової учительської організації на довшу мету не дасться подумати при пануючих тепер правно-службових відносинах. Що більше, наше вчителство мусить собі докласти здати справу з того, що ті відносини не зміняться і його доля не покращає доти, доки не змінять-

ся відносини для цілої української суспільності, доки не зміниться положення всього українського народу. Доки не покращає його доля. Взаїмна залежність обох тих справ така наглядна і така зрозуміла, що з неї мусить поробити для себе далекойдучі висновки все свідоме українське учительство.

Якіж ті висновки? Українське вчителство є нерозривною частиною своєї суспільності. В наслідок репресій шкільної влади воно не відіграє, на жаль, у ній тепер відповідної своєю великому поклоніканню ролі, однак не вільно йому здавати тих позицій в національному житті народу, які всеж остали для нього навіть при нинішніх відносинах бодай у шкільній та культурній діяльності.

Учителство живе в гущі народних мас. Не рідко є учитель одиноким інтелігентним представником на селі. І може він віддати селу велику прислугу, працюючи в існуючих вже і покликуючи до життя нові чи то чисто культурні чи економічні сільські установи. Підбираючи собі відповідних людей з села і міста до співпраці в сільських товариствах, матиме на них свій благодатний вплив, тим самим зискає вплив на село, повіт і край. Живучи в найбільшій згоді з людьми своєю позашкільною працею в селі поборє всі перешкоди, які густо часто наслідком чужих інтриг може мати в своїй роботі. Через свою працю на культурнім фронті буде він мати посередній вплив і на загально-національні справи, і причиниться таким чином до уздоровлення відносин в нашому народі, до його внутрішньої консолідації та допоможе довести і на зовні до створення одноцільного національного фронту в боротьбі за спільне добро цілої нації а в тім і за свою школу та свого учителя. Хай-же під тими гаслами йде праця тієї сильної установи нашого учительства, а напевно дасть поважні успіхи.

І. Ліщинський.

З польської пропаганди.

На маргінесі одної книжки.

(Від нашого кореспондента.)

(Докінчення.)

Париж, червень 1927.

VI.

Помилується Смогожевський також, коли оповідає, що уряд Західної України, „ведений п. Евгеном Петрушевичем“ схоронився зі Львова до Станиславова.

Передовсім З. У. уряд виїхав зі Львова не до Станиславова, а до Тернополя, тай там на довший час осів. А крім того: не мала ця справа нічого спільного з п. Евгеном Петрушевичем. Нічого!

П. Євген Петрушевич у приготуваннях до заняття Львова найменшої участі не брав, мало того — Львів занято проти волі п. Петрушевича. Коли біла особа і ролі п. Евгена Петрушевича в галицькій і українській трагедії 1918 і дальших рр. сотворилася легенда, в яку повірив і Смогожевський, та треба ствердити, що вона з дійсністю має спільного дуже-дуже мало.

Коли 20. жовтня 1918 р. п. Петрушевич як голова української парч-

ментарної репрезентації у Відні (позначений на це становище „зручністю“ пок. Володимира Бачинського) приїхав до Львова, а пос. Васильком і іншими послами, тай — в порозумінні з президентом міністрів Зайдлером (тай проти поглядів тодішньої редакції „Діла“) переправ на зборах „нотаблів“ у Народнім Домі відомі федералістичні резолюції — федералістичні у відношенні до Австрії і Габсбургів. Та ледво резолюції ці постановлено одного вечора, а вже кілька годин потім, на другий день ранком, наспіла у Львів відомість Вільсона на мирову лоту Бураяна: що Чехи, Сербо-Хорвати і Італійці рішають, чи Австрія, як держава народів, має далі існувати...

То був невідкладний засуд смерті на Австрію.

З відповіддю Вільсона побіг ранком редактор „Діла“ до п. Петрушевича. Застав голову У. П. Р. в ліжку, в Народній Гостиниці, і ч-

присутності п. Сінгалевича закликав його, щоб зараз-же скликав на ново присутніх ще „нотаблів“, перерів реасумпції вчорашніх ухвал і постанову злуки з Соборною Україною; щоб з рештою послів уже остався у Львові, бо готується заняття Львова і протоколення української суверенності і кожда година тут цінна... П. Петрушевич переконатися не дав, бо — мовив — „Зайдлер запевнив (його), що Австрія буде існувати“, згодився тільки не зрадити тайни наших військових приготувань тай виїхав до Відня, з Васильком і іншими. У Відні тім, відрізаним від краю, Петрушевич і остався, переговорюючи з Зайдлером. Лямашем, Бог зна з якими безнадійними політичними трупами. Тимчасом Львів захоплено — проти його „погляду“, сотворено уряд, творено армію, і геть потім п. Петрушевич приїхав до Станиславова уже на готове.

Як у Станиславові і в краю п. Петрушевич не зміг опанувати ситуації: як розтратив безмірну енергію національного ентузіазму; як загубив 100-тисячну армію, яку можна було (знаємо це позитивно) вратувати і до великих діл повести; як дозволив себе вести за ніс пок. Петлюрі, що під боком його торгував Галичиною і українською армією; як потім одної ночі „Диктатор“ а фамілією своєю втік за границю від останніх авдевої ним на бездоріжжя армії; як ця нещаслива армія, деморалізована недоуцністю, індолентністю Петрушевича і політикою Петлюри, потім переходила неславний шлях від Децікіна (вже раніше безнадійно розбитого) до більшовиків, і від більшовиків — верх на слави! — до поляків, себто до польських вояниць і терорів; як за границею Петрушевич ще вівся був квалівно на сміття викинути овоцї національної жертвенності нашої американської еміграції; що він далі й тепер творить за границею і в краю — це вже суди не належить. На всякий спосіб і п. Смогожевський повинен знати, що п. Євген Петрушевич був для поляків протинником ідеальним, просто вимірним, який поляки були вдячні, то ордер „Польоніє Ресітуте“ повинен би винагородити такого противника за всі його — мимовільні, правди, та проте реальні — заслуги для великої Польщі.

VII.

До помилок, які Смогожевський неспівомо зробив, належить також оця його увага (стор. 146):

„На відомість про польську орієнтацію Петлюри Українська Делегація в Парижі розбілася: представники Західної України, п. В. Панейко і М. Лозко, ської, виїхали з неї.“

Що до Панейка, то це правда: на відомість про варшавську „угоду“ коштом Галичини Панейко, Томашівський, Кульчицький і А. Петрушевич виступили з делегації, яка в органу оборони галицької України сталася органом одної з найбільших ганьб української і всесвітньої історії. Після виступлення більшості галичан, делегація — протривала ще кілька місяців, аж поки її за недостатком нових грошей, під новим головою, замінятим „паршавком“, Андрія Левинського не розпустили (30. XII. 1919.)

Але історія ще буде розказана, з документами і текстами, окремо, в іншому місці. Вона українському.

визначити таку новину не знала, а багато чого вже зроблено, в статтях, листах і книжках, щоб її зашкелити або болять затерти...

Щоб покінчити з книжкою Смогочевського (не вичерпавши навіть приблизно її в брехло, ні помилку), треба ще згадати ганебну передмову дера французького публіциста Говена (Gouven) яку Смогочевський подав до своєї книжки. В передмові ця Говен, випущений очевидно Смогочевським, вивчає прим., що „Український рух, який Світі спілкується зашкелити (в Галичині, Волині та ін.), штучний... Ті Русини, котрі домагаються самостійності, представляють собою тільки свої особисті амбіції...“ І так далі. Такі слова під пером зналого французького публіциста — одна ганьба і скандал. Запаморочений польськими містифікаторами старий письменник плете тут нісенітницю, які не можуть іти по лінії симпатій для його країни і нації серед мільйонів українського народу. Бажаємо п. Говену, щоб доки той хвиль, коли мова фактів у нього розбіє містифікації його „інформаторів“ і коли він тієї своєї промови буде чорно соромитися.

VIII.

Був момент, на початку цього року і при кінці минулого, коли під польською пропагандою у Франції вагально хитався ґрунт: віяв тут дух Льюкарна і Туарі, а громадянство, схилившись в напрямі замирення з Німеччиною, було зріле прихильно привіяти її правдиві інформації про польську діяльність і справжню вартість Польщі як „великої потуги“ і як союзника проти Німеччини в Радянському блоку. Інформації таких ніхто тоді французькій пресі не подав і не зміг подати, а тепер той прихильний також нашої (неіспучий) пропаганді момент — уже минувся. Демонстрації німецьких „Крицевих Шоломів“ з одного боку, а скріплена польська пропаганда з другого — не осталися без наслідків у французьких політичних настроях; але рішили справу в користь поляків і в некористь німецької комбінації неосудимі виступи більшовицької диспльоматії в пропаганді проти Англії. Англія кинула проти більшовиків велику скількість (ще не всі!) своїх атутів, між ін. і свої військи, моральні і неморальні, у французькій пресі, французьких видавництвах взагалі. Упавши на шляху несподівано англістською опікою в поміччю, московські „макіявели“ одним помахом розкрили перед польською пропагандою у Франції всі французькі газети і всі видавничі дома: нині неможливо випустити в Парижі ні статті ні книжки, коли в них є щось не зовсім миле в любі полякам. Давно заповідана книжка Лекаша про його поміщення в Польщі не може з'явитися в світ просто тому, що всі видавничі фірми одержали з відомого джерела кивок, аби книжку придушити. А треба знати, що Лекаш доволі відомий письменник і публіцист, автор читаних романів і книжок про погроми на Україні та член редакції кількох великих щоденників. Тим замітніше, що часом тепер, в момент, коли про Східну Європу тут не вільно нічого публікувати, що не під зад польської пропаганди, — що якраз тепер вийшла в світ книжка Олександра Шульгіна, присвячена декільком питанням цікавим Польщі в Україні. Книжка видана під фірмою благодірного полопольсько-націоналістичних кругів — видавничого дому Таландіє*. Автор книжки — дарма, що наводить під своїм іменем високішній дипломатичні й наукові титули, а перед іменем заголовки великих французьких учених творів („Sous presse, себто в друку, або en preparation, себто готуватися“) — таки у французькій нації за мало популярний, щоб книжка його про екзотичні питання могла числитися на розпродаж; розсилюють її арештом даром на всі сторони; та фірма Таландіє все таки треба прийти до

своїх видатків (кілька десятків тисяч франків) — хто це заплатить? Так званий „уряд У. Н. Р. Книжку Шульгіна видано тими самими джерелами, якими оплачуються сьогоднішня дорада польська пропаганда у Франції. Інших джерел цього видавництва нема і бути не може. *Fecit cui prodest* по старому й непомилковому правилу римського права.

IX.

Сама зрештою книжка п. Шульгіна — відразу не кажемо — анічно цікавіша ніж ми думали, і добре було би як би вона ціла або й боля в суцільних своїх частинах вийшла й в українському перекладі, для освідженія українського загалу, якому досі на тему тієї книжки стільки ліску сиплеться в очі. Маємо на увазі ті часті книжки, де автор — нехота, правда, та радикально — розторонює легенду про Петлюру як великого державного творця і героя. Дослідно наведемо одну частину (на всі нема тут місця) оцінок, які дає п. Шульгін пок. Петлюрі на стор. 98 і далі.

„Не треба прибільшувати його (Петлюри) ролі... Петлюра безпосередньо не впливав ні в справі уряду ні в справі армії... Треба зрозуміти, що моральний авторитет (його) не був засадним тойсамий... Популярність і повага Петлюри дуже впали... Прийшла година, коли він уже не був справдішим володарем своїх військ...“

І так далі. Правда, кілька сторінок перед тим п. Шульгін ще звеличував, просто обоготворявав Петлюру, як „незрівняного шефа“ (*Chef incomparable*) української нації, та ставив імя його обіч імені Богдана Хмельницького (*Khmel-nitski*), раз за разом повторював, що він був у всьому, „незрівняний“ (*incomparable*) тай слави його як „великого ученого“ (*trés cultivé, très instruit*) як визначного письменника (*homme de lettres*) — одним словом, як верх усіх людських досконалостей особистих і державно-творчих, — однакє славословям цим не повірити ніхто, хто, як автор цих стрічок, довго і добре знав пок. Петлюру особисто, прочитав усі його „твори“, бачив і бачить власними очима плоти його рух — та й ніхто, хто вдумчиво прочитає даліші думки самого п. Шульгіна про Петлюру, з яких частину ми висше навели.

В. Левицький.

Закон про охорону свободи виборів.

При виборах до громадських рад, що саме переводяться, у нас діються не лише численні надужиття, але й українські виборці самі не допильнують своїх прав. Помічується, що українські виборці дають на себе впливати всімакими погрозами, та що виборцям в більшості невідомий цей закон, яким застерігається свобода виборів.

Тому подаємо в скороченні найважливіші точки закону з 26 січня 1907. р. відносно карних постанов, передбачених за порушення свободи виборів. З цими постановами треба конечно наших виборців познайомити та треба старатися, щоб серед повені надужиття, з якими ми стрічаємось при цих виборах, наші виборці могли використати найважливіші постанови того закону для оборони своїх прав.

Постанови закону з 26/І. 1907. р. є важкі при виборах до державних законодавчих тіл, до краєвих сойма, до громадських і повітових рад та інших репрезентативних тіл, яких обов'язком є полагатися публічні справи.

В §§. 1. і 2. містяться загальні постанови. §. 3. закону постановляє, що всякі перекручення при виборах є заборонені. Хто отже з розумом в виборчих цілях дає або прирікає управленню виборені, або якісь третій особі якунебудь матеріальну користь, а згадкою приймає, чи вимагає матеріальної користі, той має бути караний арештом від 1—6 місяців.

§. 4. забороняє в дні голосування гостити безплатно або по дуже низь-

ких цінах виборців, чи то в гостиннях, чи то взагалі на публічних місцях.

§. 5. забороняється всякий примус при виборах. Виборців не вільно примушувати до голосування на якогось кандидата чи лісту. Не відірає тут ніякої ролі обставина, як цей примус виглядає, тоб то чи він фізичний, чи який інший, чи відноситься до тілесної апаваги, чи має відношення до прибутку майна. Не вільно виборцям грозити. За ці переступки карається арештом від 1—6 місяців. Цій карі підпадають і ті, що провиняються проти наведеного і по виборах.

§. 6. постановляє кару від 1-го тижня до 3-ох місяців на таких:

а) які свідомо і з застановою поширюють фальшиві вісті що стоять в яким небудь звязку з виборами; б) (§. 7.) які з розумом стараються фальшувати вислід виборів незалежно від того, в який спосіб це діється; в) які з свідомим наміром роблять перешкоди при виборах (§. 8.)

Хто безправно виконує право вибору, має бути караний арештом від одного тижня до трьох місяців.

Після §. 10. карається арештом від 1 тижня до 6-ти місяців тих, що нищать, або забирають з виборчої урни карточки, щоб таким чином змінити вислід виборів. Згідно з § 11. карається арештом від 1 тижня до 3-ох місяців тих, що при тайних виборах стараються нарушити яким-небудь чином виборчу тайну.

Підлягають карі і ті, що посередньо чи безпосередньо стараються виконувати якийнебудь терор на кандидатах з наміром, щоб їх таким чином адержати від ставлення кандидатури. Члени виборчої комісії уважаються урядовцями і вони підлягають законній охороні в часі виконування своїх функцій.

Ті, що були засуджені за переступлення §§. 3, 5, 7, 8, і 10 наведеного закону втрачають активне і пасивне виборче право на протязь 6-ти літ рахуючи від дня покінчення карі.

Польська виборча ординація до сойму втягає в дію закон з дня 26 січня 1907. р. до обов'язкових у Польщі законів.

В багатьох повітах Сх. Галичини вибори до громадських рад ще не переведені, слід отже познайомити наших виборців з тими найважливішими постановами про охорону свободи виборів. А там, де вже вибори покінчилися, треба реструвати промахи проти цього закону, наложити робити сечас карні донесення та наводити свідків, як рівнож повідомляти про поодинокі випадки Краєву Народню Канцелярію.

Новий наступ на нашу школу.

В р. 1918 звернулися були українські родичі до президії тодішньої краєвої шкільної ради з домаганням відкрити для їх дітей при українській академічній гімназії у Львові рівнорядних реально-гімназійних відділів. Своє домагання мотивували тим, що наслідком війни змінилися суспільні відносини до тої міри, що вимагають спрямування шкільної освіти молоді на реальні і практичні торі. Тодішній голова краєвої шкільної ради признав це домагання слушним і дозволив на постійне урухомлювання нових відділів. При тім заявив, що коли ті відділи діядуть до 8-ої класи, то будуть перетворені в окрему школу. Перші реально-гімназійні відділи прийняла наша суспільність дуже радо. Стоючи по середині між класичною і реальною школою, давали вони нашої молоді змогу звертатися не тільки до практичних професій і осягати незалежні становища, але й вступати після влодобі також на університети. Однакє признані нам реально-гімназійні відділи перетворила влада дуже скоро на гуманістичні, з тим, що три перші класи не мали ще характеру гімназійної науки, а рівнялися відділам школи і творили тільки „підбудову“ до гімназії а

сама гімназія починалася з 4-го класу і тривала лише п'ять років. Така підбудова, що усувала всякі латинської мови і відбирала всякі признаки гімназії, не могла ла зразу прихильності в нашій суспільності. А коли до того приєднав шкільної молоді, то промовою невідрадніе явище, що до гімназійної підбудови зголошувалося багато молоді і вона не ввійшла в життя. Натомість вписувалося багато своїх дітей по скінченні відділів до 4. гуманістичної класи. Вищі гуманістичні класи розвивалися отже добре і находили все більшу популярність, з торі і цього року відбулися в них вже іспити зрілості. Вони мали і мають таку будучність в теперішніх відносинах — при зрублинній оцінці, бож давали і дають своїм молоді можливість по скінченні відділової народньої школи вступити в польську в якій небудь містечку і по деяким доповненням її, агамотватися до 4. класу гуманістичної гімназії, та продовжувати там чиним своє освітання.

Однак ці відділи були сім'ю очач наших вшепольських „апателів“. Від давна нападали на в своїй пресі на них і домагалися їх ліквідації, боячися, щоб — дай Боже — не вирости вони в ву українську гімназію. Перед у кампанії вій, як звичайно, останній д-р Прушинський. В останньому часі поновлено цей наступ. „Слові польським“, підносилася велику небезпеку для Польщі в що українці мають у Львові класичні гімназії, а тепер хотіли витворитися з гуманістичних відділів ще й третя гімназія. — отже з тими відділами і ці гімназії увінчалися накінець успіхом.

Дня 21. червня п. р. май відбувся в тих відділах звичайний щорічний іспит до 4. класу. До нього зголосилося 50 учеників, абсольвентів відділових шкіл. Та напередодні іспиту наспіла від шкільної кураторії нагло і несподівано борона переводити іспит. Замість про причину заборони дати ний референт кураторії відмовив, що перед 3 роками вийшов розрядок міністерства, який порозділював ліквідацію в середніх школах тих ких біфуркаційних відділів, а в таких рівнорядних клас, що мають відмінний план науки від головних заведення.

І дивно! Розпорядок міністерства вийшов вже тому три роки і між того відбувалися в наших гуманістичних відділах вступні іспити, записи до них учеників, а знову не приходило через 3 роки на те, щоб заборонювати ті відділи як такі пер нагло пригадали собі во три роках. Чомуж попередній розпорядок не уповсвідомлював нікого до видавання заборони?

Розпорядок міністерства має же свою рацію в польських відділах, бо там існує велика потреба в школі всякого типу: класичній, математично-природничій і гуманістичній. Польська молоді має отже змогу вибирати собі серед цих трьох заведення після своєї оцінки і нема зовсім потреби творити поодинокі гімназії, що в рівнорядні відділи з відмінним планом науки. Але не так у нас. Насамперед українські гімназії, які ще мали класичні, є всі класичними; а однакє української школою в нашій державі, де подіється на основі інших планів, не до планів реальних шкіл, а до гуманістичних відділів при гімназійній гімназії у Львові. Отже такого стану не міг мати розрядок міністерства у нас. Нормування тепер також, як і в інших державах, вимагає з цього протягом 3-ох років ліквідація тих відділів з метою зведення молоді до гімназійної освіти в реальній школі, а не в гуманістичній гімназії. Це спричинилося фактом, що набування фахової освіти стало би не тільки на школі, а

* Alexandre Choulguine, L'Ukraine et le Chaucement Rouge, Editions Jules Tallandier, Lyon, 216.

